

Tárgytematika

Szociális munka hátrányos helyzetű térségekben településeken

NGB_SM053_1

Tárgyfelelős neve: Peisser-Puli Edit

Félév: 2012/13/1

Beszámolási forma: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám: 2/1/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

A stúdium képzésben betöltött szerepe és céljai

A Szociális munka hátrányos helyzetű térségekben, településeken választható stúdium, s mint ilyen a szakmai érdeklődés bázisán nyugszik. Arra épít, hogy a szociális munkás és ifjúságsegítő diákok szakmai identitás-kezdeményeit, szerepük és kompetenciájuk lehetséges határait a települési szociálpolitika alakításában megismerni és a lakóhelyi/választott hátrányos helyzetű kistérségi/települési szociálpolitika és szociális munka lehetőségei segítségével gyakorolni is tudják. A stúdium célja az, hogy bemutassa és megtapasztalhatóvá tegye a hátrányos helyzetű kistérségi/települési szociálpolitika működésének feltételeit, erőforrásait és hiányait, a helyi szükségleteken és azok felmérésén alapuló koncepcionális szociális szolgáltatástervezést, de leginkább a kistérségi társulások együttműködéseket, és az azokban megvalósítható szociális munka és ifjúságsegítés kompetenciáit, eszközeit, módszereit. A kurzus a kreatív szociális munka és ifjúságsegítés szemléletével, a megismert eszközök és módszerek gyakorlati használhatóságával fejleszti az ismereteket és készségeket. Célja az is, hogy feltérképeztesse a hallgatókkal a saját településük/választott hátrányos helyzetű kistérség/település szociális ellátó rendszerét, a szociális munka és az ifjúságsegítés helyét és szerepét a kistérségi/települési szociálpolitika alakításában, a megismerési-rendszerlátási és rendszer-analizációs készségek fejlesztésével.

TANTÁRGY TARTALMA

A félév hetekre lebontott programja (GY=gyakorlat, OM=otthoni munka)

1. Indul a félév: motivációk és elvárások. A stúdium tematikájáról, kérdések és válaszok. Területi egyenlőtlenségek Magyarországon, az egyenlőtlenség meghatározói, hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet térbeli: regionális – kistérségi - települési viszonylatai.

GY: Kurzus-térkép készítése, a hallgatók lakóhelyeinek/választott településeinek összegyűjtése, felrajzolása, következtetések és reflexiók a regionális-, kistérségi- és települési egyenlőtlenségek vonatkozásában. Munkaforma: közösen, az ország tematikus térképén ki-ki elhelyezi saját települését és reflektál, majd ezt közösen kiegészítjük. A reflexió szempontjai:

- A település régiós meghatározottsága,

- Régió belüli elhelyezkedése, regionális kapcsolatrendszere,
- Kistérségi beágyazottsága,
- Településközi kapcsolatai,
- Település-jellemzői: település-típus, állandó lakosság, demográfiai jellemzők, aktivitás, helyi gazdaság, helyi és környezeti infrastruktúra, közszolgáltatások, sajátos helyi társadalmi problémák, szociális szükségletek, szociális ellátórendszer és szociális munka, ifjúságsegítés,
- A nem hátrányos – hátrányos - leghátrányosabb helyzet mérlegelése és annak okai,
- A hátrányos helyzetet meghatározó összetett szempontok közös gyűjtés alapján.

Szükséges: csomipapír, filc, ragacsok.

OM:A választott település megismerése a fenti gyakorlati szempontok alapján, települése-elemzés, prezentáció 4-5 percben, szabad eszközválasztással.

1. **GY:** Település-bemutatók, közös reflexiók az aktuális ismeretekről-tudásokról, ok-okozati összefüggések.

A szociális munka és az ifjúságsegítés feladatai és felelőssége a megismerésben, a megismerés eszközei és forrásai. A szociális munka és ifjúságsegítés szakmaisága, a helyi szociálpolitika megismerésének lehetőségei és kényszerei, a térbeli hátrányos helyzet meghatározó szempontjai a gyűjtésben és a jogszabályokban.

1. **GY:** Település-bemutatók, közös reflexiók az aktuális ismeretekről-tudásokról, ok-okozati összefüggések.

A szociális munka és az ifjúságsegítés feladatai és felelőssége a megismerésben, a megismerés eszközei és forrásai. A szociális munka és az ifjúságsegítés szakmaisága, a helyi szociálpolitika megismerésének lehetőségei és kényszerei, a térbeli hátrányos helyzet meghatározó szempontjai a gyűjtésben és a jogszabályokban.

1. Szociálpolitika hátrányos helyzetű kistérségekben és településeken: kistérségi helyzetelemzések, szolgáltatástervezés és szolgáltatásszervezés, szükségletek és ellátórendszer, alakítók és szereplők, a szociális munka kompetenciája a helyi szociálpolitika alakításában.

OM:a saját kistérség/település szociális szolgáltatástervezési koncepciójának tanulmányozása és elemzése a következő szempontok alapján:

- Az aktuális koncepció hatálya.

- Helyzetelemzés=szükséglet felmérés?
- Beazonosítható és beazonosított szükségletek.
- Válaszok a beazonosított szükségletekre.
- Mái hiányzó ellátások, szolgáltatások, görgetett szükségletek és megoldások.
- Jogszabályi vagy szükségletcentrikus meghatározottság a szociális munkában?

1. **GY:** Reflexió a szükségletek felméréseire, beazonosításaira, a megoldásokra és a görgetésekre, 4-5 perces összefoglalók alapján. Modellértékű szükséglet felmérések keresése.

1. Az ellátórendszer működtetése hátrányos helyzetű kistérségekben és településeken, finanszírozás, gazdálkodás, kötelezőség és vállalások, társulások együttműködések, ellátási szerződések és ezek motivációi a Nyugat-dunántúli régió három hátrányos helyzetű kistérségében (Őriszentpéteri-Zalaegerszegi, Pacsai, Zalaszentgróti kistérségek).

OM: források és gazdálkodási szempontok a kistérségi/települési szociálpolitikában, erőforrás megosztás, társulások és/vagy ellátási szerződések. Példák a szétfeszített és forráshiányos rendszerre, megoldások, kényszerek és választások. Egyéni gyűjtés a saját kistérség/település megoldás-repertoárjából.

1. **GY:** Jó és rossz gyakorlatok a kistérségi/települési szociálpolitikában, 4-5 perces bemutatók a társulások vagy az ellátási szerződések területéről.

1. **GY:**A szociális munka a szociális szolgáltatásokban hátrányos helyzetű kistérségekben/településeken: szakember-ellátottság, kapacitás, szükségletek és feladatok, a szolgáltatások mennyiségi és minőségi determinánsai, jogszabályi meghatározottságok és gyakorlati kényszerek, finanszírozás és/vagy csodavárás, eszközök és módszerek – egy, ma már átmenetileg kedvezményezett helyzetben lévő kistérség szociális munkásával készített interjú, meghívott vendéggel. (Téti vagy Csornai kistérség és a változások).

OM: Rövid, strukturált interjú elkészítése a saját kistérség/település egy szociális munkásával a fenti gyakorlati tapasztalatok segítségével. Felkészülés rövid prezentációra.

1. **GY:** Prezentációs körök az elkészült interjúk rövid tartalomelemzéséről, a tapasztalatok megosztása, a tanulságok felerősítése, a szociális munka lehetőségei és kényszerei hátrányos helyzetű kistérségekben és településeken.

1. **GY:** Prezentációs körök az elkészült interjúk rövid tartalomelemzéséről, a tapasztalatok megosztása, a tanulságok felerősítése, a szociális munka lehetőségei és kényszerei hátrányos helyzetű kistérségekben és településeken.

1. Különös eszközök és módszerek a szociális munka gyakorlatában, hátrányos helyzetű kistérségek és települések különös adottságai, szükségletei és problémái.
  1. -13. Tanulmányút, konferencia, egy szakmai ajándék a közös érdeklődési körnek megfelelően, a félév értékelése és zárása.
-

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Követelmények, a félév értékelése

- A félév aláírásának alapvető feltétele az órák 80 %-án való jelenlét, az aktív-gondolkodó-alkotó részvétel, legalább 5 órán katalógus készül!
- A félév értékelésének – 5 fokozatú skála – feltétele a **prezentációk**:
  - település bemutatása, a szociális munka illetve az ifjúságsegítés eszközei a megismerésben, szolgáltatástervezési koncepció és különösen a szükséglet felmérés,
  - társulás/ellátási szerződés és annak motivációs elemzése,
  - szociális munkással illetve ifjúságsegítésben dolgozó szakemberrel interjú elkészítése.
  - Ez a menetrend megköveteli a **folyamatos félévközi értékelést**, jegyek formájában is. A részjegyek átlaga fogja a megajánlott jegyet meghatározni. Figyelem: az 1-gyel való átlagszámítás végeredménye 1-es érdemjegyhez vezet! Az egyes részjegyek és a megajánlott jegy elfogadása/el nem fogadása órán kívüli konzultációt kíván!
- A folyamatos értékelés jegyben megjelenő tartalmi:

Jeles (5) érdemjegyet kap az, aki az egyes feladatokat teljes szempontsoral, részletesen, értő és értelmező módon, kiváló reflexiókkal készíti el és azokat eszközben, kommunikációban kiválóan prezentálja.

Jó (4) érdemjegyet kap az, aki az egyes feladatokat közel teljes szempontsoral, jó részletességgel, értő és értelmező módon, jó reflexiókkal, eszközben és kommunikációban jól prezentálja.

Közepes (3) érdemjegyet kap az, aki az egyes feladatokat hiányos szempontsoral, kevés részletességgel, kevésbé értő és értelmező módon, részleges reflexiókkal, eszközben és kommunikációban hiányosan prezentálja.

Elégséges (2) érdemjegyet kap az, aki az egyes feladatokat nagyon hiányos vagy inadekvát szempontsoral, elnagyoltan, alig értő és értelmező módon, reflexiók nélkül, eszközben és kommunikációban gyengén prezentálja.

Elégtelen (1) érdemjegyet kap az, aki az egyes feladatokat szempontok nélkül, felületesen, értetlen és értelmezhetetlen módon, reflexiók nélkül, eszközben és kommunikációban értékelhetetlen és felkészületlen módon prezentálja.

Győr, 2012. július 5.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Irodalom

- Bass László (2006): Egy év – szociális problémák változásai egy hátrányos helyzetű kistérségben. Esély 4. 21-47.o.
- Beluszky Pál (2003): Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus Kiadó. A magyarországi településállomány mai állapota c. fejezet, 207-513.o.
- Berta Györgyné (2005): Törpefalvak 100 fő alatt I-II. Comitatus 2005. január-február és március, 80-87. és 30-37.o.
- Beszteri Béla (2001): A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya. Comitatus 2001. szeptember, 5-15.o.
- Bódi Ferenc (2001): A szociális ellátórendszer öröklött hiányai falvakban. Esély 4. 35-50.o.
- Böhm Antal (2002): Lokális és regionális identitás. Comitatus 2002. április, 29-33.ps.
- Bugovics Zoltán (2004): Helyi társadalom és területi identitás (1). Comitatus 2004. szeptember, 5-19.o.
- Csanády Dániel (2002): Helyi önkormányzatok és civil szervezetek együttműködése Skóciában. Esély 4. 73-84.o.
- Győr-Moson-Sopron megye települései képeslapokon. Hazánk Könyvkiadó, 2005.
- Herpainé Márkus Ágnes (2005): Regionális szociálpolitikai helyzetelemzések. Kapocs 2005. június, 2-7.o.
- Hodosán Róza (2006): Elesetten. Négy kistelepülés szociálisan rászoruló lakóiról. Kapocs 2006. február, 54-64.o.
- Józsa Zoltán (2003): A szervezetalkítás alapkérdései az önkormányzatoknál. Comitatus 2003. június, 7-21.o.
- Kassó Zsuzsanna (1999): Feltételek az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködéshez. Hogyan válhatnak képessé az önkormányzatok az együttműködésre? Együttműködési lehetőségek a civil szervezetek és a helyi önkormányzatok között. Hálózat a Demokráciáért Program. USAID-UWI, 1999. 127-147.o.
- Katona Péter (1999): Az önkormányzatok és a nonprofit szektor kapcsolatáról. Együttműködési lehetőségek a civil szervezetek és a helyi önkormányzatok között. Hálózat a Demokráciáért Program. USAID-UWI, 1999. 189-196.o.
- Kovács Teréz (2003): Vidékfejlesztési politika. Dialóg Campus Kiadó. Európai regionális politika c. fejezet, 147-190.o.
- Lengyel Imre-Rechnitzer János (2004): Regionális gazdaságtan. Dialóg Campus Kiadó. 26-52; 54-66; 249-268; 269-300.o.
- Lévai Katalin (1997): Az önkormányzatok és a nonprofit szektor közötti együttműködésről. Egymás jobb megértése felé. Tanulmányok az állam, az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon. A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány. Budapest, 1997. 39-52.o.
- Nagy Gábor Miklós (2005): Jóléti helyett esélyteremtő önkormányzatok. Comitatus 2005. március, 5-21.o.
- Pálné Kovács Ilona (1997): Lokális identitás, regionalizmus, helyi önkormányzatok. Társadalmi és területi folyamatok az 1990-es évek Magyarországon. Szerkesztő: Kárpáti Zoltán. MTA Társadalmi Konfliktusok Kutató Központja, 1997. 17-36.o.
- Papházi Tibor (2002): Kistelepülések szociális ellátó tevékenységéről statisztikai adatok alapján. Kapocs 2002. december, 16-29.o.

- Peisser-Puli Edit (2005): Helyi szociálpolitikai kommunikáció. Dolgozat, helyben.
- Peisser-Puli Edit (2006): Az ellátási szerződés szociálpolitikai és jogi közgazdaságtani értelmezése – elmélet versus gyakorlat. Magyar Közigazgatás, szeptember.
- Peisser-Puli Edit (2007): Többcélú kistérségi társulások együttműködések a szociális szolgáltatások biztosításában – halmozottan hátrányos helyzetű „életminőség-kohók” a Nyugat-dunántúli régióban. Dolgozat, helyben.
- Peisser-Puli Edit (2008): Measure of social basic needs in rural micro-regions in Hungary. 1st Moravian Conference on Rural Research – Eurorural '08 Investigating European Countryside, Full text of paper CD.
- Peisser-Puli Edit (2009): Szociális alapszükségletek mérése Magyarország rurális kistérségeiben. Tér és Társadalom 1.
- Peisser-Puli Edit (2010): Sikerek a szociális szolgáltatásszervezésben egynyugat-dunántúli kistérségi együttműködésben. Sikeres vidéki térségek. (GlatzF. szerk.). MTA Történettudományi Intézet – MTA Társadalomkutató Központ, Budapest. 133-152.o.
- Rechnitzer János (1998): A helyi önkormányzatok felkészülése az Európai Unió regionális politikájának fogadására. EU integráció – önkormányzatok I. ÖSZT-ICMA-USAID, Budapest, 1998. 181.o.-tól.
- Regionális helyzetelemzések a hét tervezési-statisztikai régióban. Kapocs 2005. és 2006. évi számaiban.
- Segédkönyv a szociálpolitika helyi kialakításához. Szerkesztő: Zádori Zsolt. DHV Magyarország Kft. Budapest, 1998.
- Segédlet a települési önkormányzatok részére a szolgáltatástervezési koncepció elkészítéséhez. Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium Szociális Szolgáltatási Főosztálya, Veszprém Megyei Önkormányzat Módszertani Otthona, Külsővat, 2004.
- Szalai Júlia (2004 és 2005): A jóléti fogda I-II. Esély 6 és 1.
- Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciók és Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció felülvizsgálata. Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2005.
- Tausz Katalin – Simon Dávid (2011): A három részre szakadt Magyarország. Esély 4.
- Tóth László (2001): A magyar önkormányzatiságról a harmadik évezred elején. Comitatus 2001. március, 13-21.o.